

ЛЕКАР И ДИПЛОМАТА У СЛУЖБИ НАРОДА - ПРЕДСТАВЉАЊЕ РУКОПИСНЕ ОСТАВШТИНЕ ЈАНИЋИЈА ДИМИТРИЈЕВИЋА

372

Апстракт: Снажан утицај образовне елите у политичком и друштвеном животу био је веома важна особеност српске државе на преласку из XIX у XX век. С једне стране, она је успела да се уздигне на ниво европске науке, а с друге је у својој земљи подстицала политички развој и стварала програм потпуног националног ослобођења. Део српског народа успео је још почетком XIX века да се ослободи вишевековне турске власти, изгради аутономну, а потом и независну кнежевину и уздигне је у ранг краљевине. Тиме, међутим, није било у потпуности решено српско питање које је представљало интегрални део много комплекснијег *источног питања*. Бројно српско становништво и даље је живело изван државних граница, на територији Османске и Хабзбуршке империје.

Осамдесетих година XIX века Срби у Турској, помогнути матицом, Краљевином Србијом, започели су интензивну борбу за духовно ослобођење. Отварање школа, оснивање књижара, штампање уџбеника и рад црквено-школских општина био је најбољи пут да се очува национални идентитет. Променом на престолу 1903. године, уз културну и просветну делатност, започета је и револуционарна активност. У то доба, на темељима националне политике које су поставили Стојан Новаковић и Владимир Карић, стасала је читава генерација нових политичара. Један од њих био је Јанићије Димитријевић (1880-1946), истакнути представник Срба у Османском царству.

Кључне речи: печалба, медицина, Младотурска револуција, народни посланик, генерални конзул

УСПОН У ВРЕМЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

У предвечерје Младотурске револуције (1908) истакнуту улогу у османском друштву играли су официри и лекари и то не случајно. Једина два сектора турске државе у којима су реформе и модернизација извршене још у XVIII веку били су војни позив и медицина. Говорило се да су официри ту да чувају оронуло царство, а лекари да му пронађу лек.² Управо у то време почиње успон Јанићија Димитријевића. Тек што је завршио медицину и почео да ради као лекар, ушао је у свет политике користећи везе са младотурским официрима. Заступао је интересе српског народа на тлу Османске империје најпре као народни посланик у Турском парла-

¹ архивист, goran8185@hotmail.com

² Робер Мантран, *Историја Османског царства*, Београд 2002, 686.

менту, а потом и као званични дипломата Краљевине Србије. Јанићије Димитријевић рођен је у Врпачишту код Гостивара, 14. септембра 1880. године, од оца Стојана и мајке Калине.³ Одрастао је у историјској области Полог, у подножју Шарпланине, чија су села поред Срба, у великој мери насељавали Турци и Албанци.⁴ Становници ове области, били они хришћани или муслимани, неретко су одлазили трбухом за крухом у Цариград и друге развијеније крајеве Царства како би зарадили за живот својих породица. У круговима престонице важили су за типске печелбаре, међу којима је било трговаца, пекара, баштована и повргара.⁵

Када је Јанићије напунио шест година, породица се преселила у Тетово, где је завршио основну школу. Отац, који је у међувремену започео послове у Цариграду, позвао га је 1892. код себе да му помогне у раду. На сву срећу, како је Јанићије забележио, наредне године отворена је Српска гимназија у Цариграду, што му је омогућило наставак школовања на матерњем језику. Завршио је четири разреда, а затим је као питомац Српске владе похађао наставу на царском лицеју, Галата Сарају, где је предмете слушао на француском језику, док је турски учио засебно. Након што је 1901. матурирао, уписао је Правни факултет на Великој школи у Београду. Пар месеци касније вратио се у Цариград како би започео студије медицине које је са успехом окончао 1907. године. Кратко је радио као лекар у Тетову, Битољу и Кичеву.⁶

Јаке везе са младотурцима и углед који је стекао бавећи се лекарским позивом омогућили су му кандидатуру и избор за народног посланика у Турском парламенту, у јесен 1908. године. Званично је заступао Битољску казу, иако није био из тог краја. Није учествовао у скупштинским дебатама, већ је развио интензивну ванпарламентарну активност. Када је група турских посланика 1909. кренула у Лондон, у посету Британском парламенту, био је у делегацији са највишим турским званичницима. На повратку за Цариград кратко се задржао Београду, где је стекао важне контакте који су му омогућили улазак у дипломатску службу Краљевине Србије. У време балканских ратова радио је као повереник Српског посланства у Цариграду, да би уочи Првог светског рата 1914. постао секретар.⁷ По уласку Османског царства у рат на страни Централних сила напустио је турску престоницу и прешао у Солун који тада већ био под грчком управом. За генералног конзула Краљевине Србије у Солуну именован је 1917. године и на том положају остао неколико месеци. Убрзо је прешао у Каиро, где је наредних пет година (1917-1922) био секретар српског конзулата. У Турску се вратио крајем 1922, да би 1. јануара 1923. године био именован за генералног конзула новоосноване Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца у Истанбулу. Први пут је пензионисан 1924, али је убрзо реак-

³ Архив Југославије (АЈ), Министарство иностраних послова Краљевине Југославије 1918-1945 (334), Персонални одсек, фас. 149.

⁴ Ови крајеви административно су припадали Тетовској кази која је улазила у састав Косовског вилајета.

⁵ *Свезнање*, општи енциклопедијски лексикон, књ. II, Загреб 1937, 1686.

⁶ Историјски архив Шумадије Крагујевац (ИАШК), Лични фонд Јанићија Димитријевића 1880-1946 (Б. 2, 183), кут. I, док. 8.

⁷ *Трибуна*, бр. 44, 29. 12. 1910.

тивирани и постављени за конзула у Бразилу, у Румунији (1926/1927).⁸ Након тога се повукао из политичког живота и до смрти, 17. децембра 1946, живео у Београду.⁹

ТРАГОВИ ИШЧЕЗЛЕ ИМПЕРИЈЕ

Рукописна оставштина Јанићија Димитријевића која се чува у Историјском архиву Шумадије у Крагујевцу, и по садржини и по карактеристикама, одговара дефиницији личног фонда.¹⁰ Иако по обиму није велика, у сачуваној архивској грађи огледа се приватни и јавни живот њеног ствараоца. Ови драгоцени списи откупљени су 1957. године од супруге творца фонда, Књагиње Зарчевић.¹¹ Одлуком Архива Србије из 1998. лично фонд Јанићија Димитријевића проглашен је за архивску грађу од великог значаја. Распон грађе обухвата период од 1907. до 1933, што се поклапа са временом завршетка процеса распадања Османске империје.¹² Документација је сређена према Упутству Архивског већа из 1969. године¹³ и сврстана у неколико група: лична документа, документа делатности, преписка, архивска грађа разних лица о творцу фонда и илустративни материјал. Недостају имовинско-правни списи и документа сродника фонда. Урађен је аналитички инвентар са именским и тематским регистром.

Фонд садржи објаве Министарства иностраних дела Краљевине Србије, говоре Јанићија Димитријевића у Турском парламенту, писма Вилајетског просветног одбора у Битољу, дипломатске пасоше, преписку са турским министром унутрашњих послова Талат-Бејом, председником Српске владе Николом Пашићем и другим значајним личностима, извештај о посети турских посланика Лондону (1909), исечке из разних новина, фотографије српских војника из Египта и два албума визиткарти. Грађа је углавном на српском, али има и документа на француском и турском језику. Анализом сачуваних списа долазимо до обиља драгоцених података о ситуацији у Старој Србији и Македонији после Берлинског конгреса 1878, интересима великих сила, ривалству балканских држава, Илинденском устанку (1903), Младотурској револуцији (1908), положају хришћанског становништва, просветним и верским приликама.¹⁴ Комплетнију слику о политичкој и

⁸ Тонка Жупанчић, *Посланство Краљевине Југославије у Турској*, Цариград, Анкара 1919-1945, Архив 2, Београд 2004, 9-26.

⁹ *Политика*, 18. XII 1946, 8.

¹⁰ Под личним фондом подразумева се скуп органски повезаних документа настао у току живота и рада лица које је имало значајну улогу у друштвено-политичком животу. Богдан Лекић, *Архивистика*, Београд 2006, 138.

¹¹ Верка Миленковић, *Водич Историјског архива Шумадије*, Крагујевац 1978, 152.

¹² Јанићије Димитријевић је по одласку у пензију писао врло детаљне белешке о догађајима на просторима Старе Србије и Македоније од Берлинског конгреса (1878) до почетка Првог светског рата (1914).

¹³ Упутства о сређивању личних и породичних фондова, Архивски преглед, бр. 1-2, Београд 1970, 58-61.

¹⁴ Аналитички инвентар личног фонда Јанићија Димитријевића 1880-1946, Крагујевац 2020, 3.

дипломатској каријери Јанићија Димитријевића истраживач може да добије прегледом фондова Архива Србије и Архива Југославије.¹⁵

СТАРА СРБИЈА И МАКЕДОНИЈА

Након Берлинског конгреса и аустроугарске окупације Босне и Херцеговине 1878. национална политика Србије усмерена је ка једином могућем правцу ширења, Старој Србији и Македонији. На том путу морала је да се суочи са османским властима, аутокефалном Бугарском егзархијом, Васељенском патријаршијом и Албанцима уједињеним идејом Призренске лиге.¹⁶ Према становишту Јована Цвијића, Стара Србија је обухватала области Рашке, Косова и Метохије и горњег Повардарја (Скопско-тетовске области). Јужно од Скопља простирала се Македонија чији је центар био у Солуну.¹⁷ Кнежевина Бугарска је, захваљујући аутокефалној цркви Егзархији, основаној 1870, практично одвојила Македонију од Србије, преплавивши је бугарским агентима, учитељима и свештеницима. Додатни проблем представљало је то што су османске власти јужно од Шар-планине забраниле оснивање школа на српском језику под изговором да тамо нема Срба. Тек када је дошло до Грчко-турског рата 1897. султан је, да би одобровољио Београд, дозволио отварање српских школа у Битољском и Солунском вилајету. Положај цркве, коју османске власти нису званично признавале, био је још гори. Срби су морали да прихвате или Егзархат или Васељенску патријаршију. Већином су остали јуз Патријаршију.¹⁸

Званичан рад Краљевине Србије на заштити државних и националних интереса на тлу европске Турске почео је тек по доласку Милутина Гарашанина на место председника Владе (1884) и Стојана Новаковића на место српског посланика у Цариграду (1886). Неуспели рат са Бугарском 1885. био је последњи сигнал за акцију. Новаковићевом иницијативом отворени су српски конзулати у Скопљу и Солуну (1887), а затим и у Битољу и Приштини (1889), а покренут је и процес отварања школа на српском језику и јачања српског свештеничког кадра. Почело је организовано слање књига, новина и агената у Турску. Новаковић је на том послу још више урадио када је постао председник Владе (1895).¹⁹

Македонија је почетком XX века постала поприште крвавих сукоба. За територију на којој су живели Турци, Албанци, Грци, Срби, Бугари, Јевреји, Роми и Власи интересовале су се четири балканске државе: Бугарска, Грчка, Србија и

¹⁵ Архив Србије: Министарство иностраних дела 1839-1918, Посланство Краљевине Србије у Цариграду 1830-1914, Конзулат Краљевине Србије у Каиру 1908-1918; Архив Југославије: Министарство иностраних послова Краљевине Југославије 1918-1945, Генерални конзулат Краљевине Југославије у Цариграду 1923-1945.

¹⁶ Михаило Војводић, *Путовање Михаила Г. Ристића по Старој Србији и Македонији*, Изазови српске спољне политике (1791-1918), Београд 2007, 253-263.

¹⁷ Славенко Терзић, *Стара Србија - настанак имена и знања о њој до 1912*, Историјски часопис 42-43, Београд 1995-1996, 91-110.

¹⁸ Михаило Војводић, *Путеви српске дипломатије*, Београд 1999, 70-71.

¹⁹ Михаило Војводић, *Стојан Новаковић и Владимир Карић*, Београд 2003, 21- 22.

Румунија. Не треба занемарити ни појаву македонског национализма који је одбацивао претензије свих суседних земаља. Помешани национални, социјални и политички мотиви довели су до масовног, али лоше организованог Илинденског устанка који је избио у августу 1903. године. Највећи део Битољског вилаета пао је у руке устаника. Влада у Софији није била спремна да се умеша, а велике силе нису хтеле да интервенишу, тако да је покрет унапред био осуђен на пропаст.²⁰

Оружана активност Србије на тлу Македоније каснила је у односу на Бугарску и Грчку. Први упади, извршени 1902. године, били су плод приватне иницијативе, да би од 1904. постали службени посао државних институција. Српски четнички покрет у Македонији имао је знатно шири историјски значај од намене због које је настао. Поред једног главног одбора у Београду и извршног одбора у Врању, по свим местима су почели да се отварају месни одбори. Изгледало је као да ће цела српска средња класа приступити организацији. Мушкарци су се називали „Српска браћа“, док су жене створиле каритативно друштво „Коло српских сестара“. Поред свих оклевања у почетку, покрет се размахоа и са српске и са македонске стране. Српски национализам је тако, после више деценија, добио неопходне друштвене институције.²¹

До великог преокрета у Османском царству дошло је у јулу 1908. године када су официри солунског корпуса понесени идејом парламентаризма и уставности изазвали Младотурску револуцију. Идеје о слободи и братству, које су пропагирани, нарочито су одјекнуле међу хришћанским народима. Међутим, због покушаја контрареволуције у априлу 1909, младотурци су збацили султана Абдулхамиду II, што је изазвало још веће тензије у Царству. У намери да ојачају своју снагу настојали су да успоставе не само политичко, већ и национално јединство. Започели су процес османизације државе, забранили рад политичких организација, укинули црквене аутономије, хришћанске школе ставили под строги надзор, увели општу војну обавезу и наредили повећање пореза.²²

Срби су, према сведочењу Јанићија Димитријевића, у почетку прихватили промене са одушевљењем и зато били спремни да подрже младотурке који су им гарантовали слободно учешће на изборима и у органима власти. Основали своју политичко-парламентарну организацију под називом Српска демократска лига, постигли споразум са младотурцима и на изборима 1908. освојили три посланичка и једно сенаторско место. Међутим, већ наредне године забрањен је рад политичких партија, па су Срби морали да се организују у оквиру нове просветно-културне организације коју су назвали „Просветно-добротворна организација отоманских Срба“.²³

²⁰ Стеван К. Павловић, *Историја Балкана 1804-1945*, Београд 2004, 248.

²¹ Милорад Екмечић, *Дуго кретање између клања и орања*, Београд 2008, 333.

²² Р. Мантран, *нав. дело*, 696-704.

²³ ИАШК Б. 2, 183, 1-8.

ЖИВОТ У ПРЕСТОНИЦИ ЦАРСТВА

Јанићије Димитријевић је као дечак од дванаест година, на позив свог оца, дошао у Цариград, највећи град на Балкану. Са скоро милион становника био је један од највећих европских градова. У шали се говорило да је Османско царство било подељено на две регије: престоницу и остатак Царства. Због свог географског положаја и простора, историјског богатства и политичке и културне улоге Цариград је био свет за себе. Језгро града налазило се око Златног рога, северно се ширила модернизована и ужурбана Галата са Пером, док се јужно, још увек унутар византијских зидина, налазио уснули и мање динамичан Стамбол. На азијској обали Босфора растао је Ускудар. У вишенационалној метрополи говорило се турским, грчким и све више француским језиком.²⁴

Балкански народи у престоници ослањали су се на одређене институције које су биле њихова спона како са матичним просторима, тако и са турском влашћу. Грци су били усмерени на Васељенску патријаршију, учили у великом броју основних и средњих школа и студирали на Вишој богословији на Халки. Бугари су имали своју цркву, нижу гимназију, богословију и болницу. Од 1870. Цариград је био и центар новоформиране Бугарске егзархије. Поред наведених институција, постојале су и бројне руске, аустроугарске, немачке, француске, шпанске и италијанске школе у граду.²⁵

Срби у Цариграду, чији број није могуће тачно утврдити, живели су углавном у Галати и Пери.²⁶ Они у почетку нису били организовани као посебна национална заједница, нити су имали своју цркву, школу и општину. Да би опстали, морали су да уче стране језике и склапају мешовите бракове. Деци су давали веома необична имена, често по крају одакле су долазили.²⁷ Само у Хасам паши, предграђу Цариграда, живело је око 1600 становника из околине Тетова, Ресна, Битоља и Прилепа међу којима је било пекара, баштована и повртар.²⁸ Кнежевина Србија је у Цариграду имала свог представника, капућехају, који није имао пун дипломатски капацитет, нити је уживао имунитет као амбасадори и конзули независних држава. Након Берлинског конгреса Србија је то представништво подигла у ранг Посланства. Први посланик независне Србије био је Филип Христић (1879-1880).²⁹

ПРОСВЕТНЕ И ВЕРСКЕ ПРИЛИКЕ

Архивска грађа личног фонда Јанићија Димитријевића значајна је и због тога што из његових бележака можемо много тога да сазнамо о организацији и раду

²⁴ Р. Мантран, *нав. дело*, 667-673.

²⁵ Александра Ж. Новаков, *Средње српске школе у Османском царству (1878-1912)*, докторска дисертација, Нови Сад 2014, 295.

²⁶ Претпоставља се да се њихов број кретао од две до десет хиљада. Владан Ђорђевић, *Путничке црте, Цариград и Букурешт*, Београд 1874, 128.

²⁷ А. Ж. Новаков, *нав. дело*, 294.

²⁸ Чедомил Мијатовић, *Цариградске слике и прилике, путописне црте*, Нови Сад 1901, 21-23.

²⁹ Т. Жупанчић, *нав. дело*, 9-27.

Српске гимназије у Цариграду. Међу најважнијим достигнућима Срба у Османском царству крајем XIX века сматра се управо оснивање и рад средњих школа, нижих и виших гимназија. Њих је било шест: Богословија у Призрену (1871-1912), Српска гимназија у Цариграду (1893-1902), Српска гимназија „Дом науке“ у Солуну (1894-1910), Српска мушка гимназија у Скопљу (1894-1912), Српска мушка гимназија у Битољу (1897-1912) и Српска гимназија у Пљевљима (1901-1912).³⁰

Гимназија у Цариграду, коју је Јанићије похађао од 1893. до 1897. године, била је прва српска световна средња школа на територији Царства. Њен циљ, осим образовања и васпитавања ученика, био је да послужи као пример за отварање других средњих школа. Ученици гимназије махом су долазили из Цариграда, Косовског, Битољског и Солунског вијалета. Углавном су били стипендисти Владе Краљевине Србије, живели су у посебном интернату, имали обезбеђено одело и храну, свечано прослављали дан Светог Саве и друге православне празнике. Иако услови рада, због недостатка адекватног простора и кадра, нису били идеални, наставнички колегијум су чинили врсни стручњаци, попут Станоја Станојевића, Јована Радонића, Милоша Динића, Душана Стојићевића и других. Док је Богословија у Призрену била расадник учитеља за српске основне школе широм Турске, Српска гимназија у Цариграду изнедрила је ученике који су касније били не само водећи професори средњих школа, већ и креатори просветне, културне и националне политике Срба у Царству.³¹

Активности Јанићија Димитријевића у великој мери биле су усмерене и на признавање аутокефалности Српске цркве у Турској.³² Становништво Османског царства званично се није делило по националностима него по вери, тј. по милетима. Православни хришћани у европским вилајетима су крајем XIX века били сврстани у два милета: Урум милет (верници Васељенске патријаршије) и Бугар-милет (верници Бугарске егзархије). С обзиром да је Пећка патријаршија укинута још 1766. српски народ у турским прописима није био евидентиран као посебан ентитет.³³ Краљевина Србија је улагала велике дипломатске напоре да се призна српска црква. Први значајнији успех на том плану постигла је Влада Стојана Новаковића (1895/96) избором Србина Дионисија Петровића за рашко-призренског митрополита 1896. године.³⁴ Избором Фирмилијана за скопског митрополита 1899. Срби су добили још једну значајну епископску столицу, иако је чин посвећења новог владике, због противљења Бугара, извршен тек 1902. године.³⁵ Велики допринос у борби за званично признавање српског милета дао је и Јанићије Димитријевић. Док је био народни посланик у Турском парламенту искористио је своје контакте са Талат-Бејом и другим младотурским званичницима како би после

³⁰ А. Ж. Новаков, *нав. дело*, 1.

³¹ ИАШК, Б. 2. 183 I-7.

³² *Рад Народне скупштине отоманских Срба*, Скопље 1910, 36.

³³ Милош Јагодић, *Нуфуско питање: проблем званичног признавања српске нације у Турској 1894-1910*, Историјски часопис 57, Београд 2008, 343-354.

³⁴ М. Војводић, *Путеви српске дипломатије*, 104-105.

³⁵ М. Војводић, *Путеви српске дипломатије*, 143.

вишегодишње бугарске управе повратио средњовековне манастире у околини Прилепа (Зрзе, Слечче и Трескавац) у српске руке.³⁶

*

* * *

Српско питање, схваћено као нужност ослобођења делова српског народа и њиховог уједињења, истовремено је било и важно европско питање. Реч је о дуготрајном процесу који се одвијао у етапама током целог XIX и прве две деценије XX века. Проблеми са којима се у тим епохама Србија суочавала најчешће су, по обиму и сложености, превазилазили њену објективну снагу. Стешњена између Хабзбуршке монархије и Османског царства, са деловима сопственог народа у обе државе, приморана на компромисе и туторство Беча, Србија је била у незавидној позицији. Почетком XX века одбацила је четврт века дугу економску и политичку везаност за Аустроугарску. Својим постојањем, угледом и економским јачањем, пруженим отпором, националним програмом усмереним према југу (ослобођење од Турске) и западу (ослобођење Босне и Херцеговине) привлачила је пажњу не само потчињених Срба већ и југословенских народа.³⁷

Значајна територијална проширења у српско-турским (1876-1878) и још већа у балканским ратовима (1912-1913) нису била резултат само ратних напора. Једно од главних средстава у тој борби били су инструменти спољне политике. Промене које су се од стицања независности 1878. до избијања Првог светског рата 1914. догађале у спољнополитичкој оријентацији Србије, почев од ослонаца на Аустроугарску, а затим на Русију и њене савезнике, најбоље сведоче о тешкоћама њеног међународног положаја.

³⁶ ИАШК Б. 2. 183, I-8

³⁷ Мира Радојевић, Љубодраг Димић, *Србија у Великом рату 1914-1918*, Београд 2014, 6-8.

РЕЗИМЕ

Тренутак када се Јанићије Димитријевић, после дугог одсуства, вратио у Цариград као генерални конзул новоосноване Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, поклапа се са почетком новог доба у Турској - успостављањем републике на челу са Кемалом Ататурком. Ниједан рат није тако драматично променио мапу Европе као Први светски рат (1914-1918). Са историјске сцене нестале су четири империје: руска, аустроугарска, немачка и османска. Јанићије, који се целог живота бавио националним радом и бранио интересе српског народа у Османском царству, на крају је дочекао његово ослобођење и уједињење. И поред тога што је имао блиставу политичку и дипломатску каријеру, у мору националних прегалаца тог времена, остао је готово заборављен. Дан после његове смрти, 18. децембра 1946, *Политка* је објавила кратак чланак о његовом животу, време и место сахране. За собом је оставио супругу, Књагињу Зарчевић, родом из Битоља, са којом је имао две кћерке, Олгу и Оливеру. Захваљујући Књагињи Историјски архив Шумадије у Крагујевцу има привилегију да чува део његове драгоцене рукописне оставштине.

Goran MILOSAVLJEVIĆ

**A DOCTOR AND A DIPLOMAT
IN THE SERVICE OF THE PEOPLE,
PRESENTING THE MANUSCRIPT LEGACY
OF JANIĆIJE DIMITRIJEVIĆ**

Summary

381

The moment when Janićije Dimitrijević, after a long leave, came back to Constantinople as the Consul General of the newly established Kingdom of the Serbs, Croats, and Slovenes, coincides with the beginning of the new period in Turkey – establishing of the Republic with *Kemal Atatürk as its leader. No war has ever so drastically changed the map of Europe such as the First World War (1914-1918)*. From the history scene four empires have disappeared: Russian, Austria-Hungary, Ottoman and German. Janićije, who was defending interests of the Serbian people all his life in the Ottoman Empire, at the end saw its liberation and unification. Even though he had a shining political and diplomatic career, in the sea of numerous national workers of that time, he remained almost forgotten. A day after his death, on December 18th in 1946, *Politika* published a short article about his life, and time and place of his funeral. He was survived by his wife Knjaginja Zarčević, born in Bitola, and their two daughters, Olga and Olivera. Owing to Knjaginja, Historical Archives of Šumadija in Kragujevac has a privilege to keep a part of his valuable manuscript legacy.